

ستایش یان ځهځنه؟ ... بهختیار محه مه د

به به ځوونى ئېمه، نووسه رى گه وره پښوېستى به ستایش نېه، به ځكو پښوېستى به ځهځنه يه؛ پښوېستى به ستایشكه ر نېه، به ځكو پښوېستى به ځهځنه گر ه. دوا جارېش (له پاش هه موو شت ځك) پښوېسته خه ځات بكر ځ (ئ ه مه گه وره ترين ستایشى ځسته قينه ي نووسه رى گه وره يه)؛ ئ ه ستایشه ي، كه ستایشى دا ه ځنان ده كا، نه ك ساخته و در ځ. به ځځ، ستایشكردن به به ځ پر ه نسپى ځهځنه، ستایشكردن ځكى ووا ځه تي و در ځزنا نه يه.

دا ه ځنان، ستایش (ستایشى ووت) ناكړ ځ، به ځكو خو ځندنه وهى با به ته كى و ئېستاتيكى و فيكرى به ده كړ ځ. به واتاى خو ځندنه وهى ځهځنه گرانه ي به ده كړ ځ؛ ئ ه مه ش وه ريفه ي ځهځنه گرى ځسته قينه ي به ده ق (ده ق له خو ځنهر زانين و عېشق و جدديه تي ده و ځ). ځاستيه كه ي هه موو ځهځنه يه كى عه ق ځانى و زانستى و با به ته كى گه وره ترين ستایش به هه ر ده ق و با به ت ځك (ئ ه مه به و مانا يه نېه، كه ځهځنه خو ځندنه وه يه كى تا كى و زاتى نېه). ځهځنه مادم پر ځس ه ي به ره مه ځنانى مه عريفه يه (مه عريفه ي نو ځيه) له نا و مه عريفه يه كى (ده ق ځكى) دا ه ځنهرى ديكه ي پ ځش ځيدا، ئ ه وه ځى له ځيدا ستایش ځكى ځسته قينه ي به ده ق، يان هه ر شت ځكى ديكه (به واتاى ستایش ل ځره هه ميشه به چاوى ځهځنه وه ته ماشاى ده ق يان هه ر كار و چالاكويه كى ديكه ي مر ځى ده كا). ستایش ځى له ځيدا هېچ به ها يه كى مه عريفى و مر ځى ئ ه وت ځى نېه، ئ ه گر هه ځسه نگا ندن ځكى با به ته كى و عه ق ځانى له گه ځيدا نه به (ده ش ځ ستایشكردنى به به ځه ځسه نگا ندن پتر له حا ځه تي سياسى و ك ځمه ځا يه تي و كه سيدا به دى بكر ځت).

له م ځوانگه يه وه ځهځنه هه ميشه بېنا كهره؛ ته نا نه ت ئ ه و كا تانه ي كه ده ش و و ځن ځ (حا ځه تي دا ب ځان)، ئ ه وه له پ ځنا و بېنا كردن دا يه (بېنا كړدن ځكى با شتر دا). هه ځبه ته (له ئاستى س ځسي ل ځز يا شدا) له هه ر ك ځمه ځگه يه كدا پر ځس ه ي ځهځنه چالاك به، ئ ه وه ئ ه و ك ځمه ځگه يه ك ځمه ځگه يه كى چالاك و زيندو وه. به نموونه؛ هېچ ئ ه ده به ځكى پ ځشكه وتوو نېه (يان ئ ه م ئ ه ده به به باشى ناسر ځ) به به ځهځنه يه كى چالاك و پ ځشكه وتوو. ئ ه م نموونه يه به هه موو كا يه كا نى ديكه ي ژيانى ك ځمه ځگه ش ځاسته؛ له مه وه ځهځنه جه وهه رى ځسته قينه ي ديمو كراسيه تېشه. به واتاى هېچ ديمو كراسيه ت ځك بوونى نېه به به ځهځنه. پر ه نسپى ځهځنه ش له خوده وه ده ست پ ځده كا. وا ته يه كه مجار خود ده به ځهځنه گر

بـ و هـخه له خـی بگرـ (دهشـ بـین ئه مه پرـسهی خــشـبیرکردنه: خــشـبیرکردنـکی دیموکراسیانه).

دهشـ بشـین، که ئهـم حاـته دهـچـته خانهی کاری مشت و ماـکردنی خود (واته پرـسهی خـخوـندنه وه و خـهـسهـنگانـدن و خــشـبیرکردن): خود دهـبـ له بـگهـی هـخه وه به تهـکنیکی مـنـلـگی ناوه کی دیموکراسیانه (به واتای دیالـگی خود له گهـ و نهـی ئهـوی دیکه ی ناو خه یا ی خودا) خـی پهروه رده و گهـاـهـ بکا. خود لـره دهـبـ ببـته هـخه گر: هـخه گر له خودی خـی و لهـوی دیکهـش (به واتای دهـبـ په وه ندیه کی دیالیکتیکی له نـوان ئهـم دوولایهـن و ئاـسته یه ی هـخه دا هـبـ). ئهـم سهـره تـای دروستیوونی کرده ی دیالـگـه له نـوان خوده کـاندا (زـر گرنگه خود له ناخه وه باوه ی به دیالـگ هـبـ، ئهـم پره نسپی دانـنه به بوونی ئهـوی دیکه. شکسپیر له ده قی شانـیی {هامـلـت} دا دهـ: ((خـت بناسه، ئهـگر ویستت ئهـوی دیکه باش بناسی)) (*): ئهـوانه ی دیالـگ ناکهـن، نایانه و دان به بوونی ئهـوانی دیکه دا بنـن؛ له مه شه وه خـناسین ئاوه نه ی ناسینی ئهـوی دیکه یه). استیه که ی خودـکـ که دیالـگ ده کا و باوه ی په یه تی، خودـکه هم توانای هـخه گرتنی هـیه، هم بهرگه ی هـخه لـگرتنیشی هـیه. دیموکراسیه تیش بریتیه له په وه ندی دیالیکتیکی نـوان ئهـم دوو کرده یه: کرده ی هـخه و کرده ی هـخه لـگرتن، کرده ی هـخه له خـگرتن و کرده ی هـخه لـگرتن؛ ئهـم په یمانی کـمه یه تی نـوان ئهـو خودانه یه (تاکانه یه)، که ده یانه و له بـگه ی دیالـگ و هـخه وه (له ئاستی هر ده زگایه کی کـمه یه گه دا بـ) باشتر یه کدی (خـیان) و واقعی هـمه لایه نی ژیا نی کـمه یه گه که شیان بناسن.

* ولیم شیکسپیر، هاملت، ت: صلاح نیازی، دار المدی للثقافة و النشر (الطبعة الاولى: 2008)، ص 282.